

SPRAWOZDANIE

z działalności merytoryczno-administracyjnej
w 2018 roku

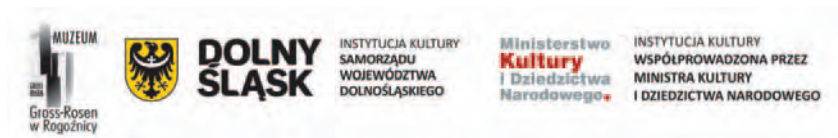
Wałbrzych, styczeń 2019

Muzeum Gross-Rosen

Sprawozdanie z działalności merytoryczno-administracyjnej w roku 2018

Wałbrzych, styczeń 2019

Projekt okładki, łamanie tekstu, druk:
Pracownia Informatyczno-Wydawnicza
Muzeum Gross-Rosen



MUZEUM GROSS-ROSEN
Wałbrzych, ul. Szarych Szeregów 9
tel. 74/842 15 80, tel./fax 74/842 15 94
e-mail: muzeum@gross-rosen.eu
www.gross-rosen.eu

DZIAŁ NAUKOWO-BADAWCZY

I/ Prace naukowo-badawcze

1. Do tematu „Wydarzenia w ostatnich dniach istnienia obozu głównego w Gross-Rosen”:

- Prowadzono kwerendę uzupełniającą w archiwum Muzeum, w zbiorze ankiet i relacji, mającą na celu ustalenie chronologii zdarzeń w obozie głównym w ostatnich dniach i godzinach przed całkowitą ewakuacją;
- W dniach 3-13 kwietnia 2018 przeprowadzono dalsze prace archeologiczne (podjęte w roku ubiegłym) w miejscu ujawnienia masowego grobu. Łącznie wydobyto szczątki 92 osób, które zostały przekazane – do dalszych badań – do Zakładu Medycyny Sądowej we Wrocławiu. W tym miejscu prace zostały zakończone.

Pracami archeologicznymi kierował dr Tomasz Borkowski z Biura Badań i Identyfikacji IPN; nadzór antropologiczny sprawował dr n.med. Łukasz Szleszkowski z Zakładu Medycyny Sądowej we Wrocławiu; mgr B. Sawicka – z Działu Naukowo-Badawczego Muzeum – pełniła rolę konsultanta w zakresie historii KL Gross-Rosen. Nadzór prokuratorski nad całością prac sprawowała prokurator Katarzyna Książek-Żurowska z wrocławskiej OKŚZpNP.

- Przyjmowano korespondencję od osób, których bliscy – wedle wiedzy rodziny – zaginęli w Gross-Rosen w ostatnich dniach funkcjonowania obozu; przekazywane nam dane były ana-

lizowane i weryfikowane w oparciu o dostępne nam źródła. Wszystkie przypadki, w których zachodziło prawdopodobieństwo przebywania zaginionego więźnia w obozie macierzystym Gross-Rosen w dniach 9-10 lutego 1945, i po których ślad się urywał w tym miejscu, zostały odesłane do OKŚZpNP – IPN we Wrocławiu, celem dalszych prac identyfikacyjnych. Zadanie to będzie kontynuowane.

- 30 lipca, zespół dr. T. Borkowskiego przeprowadził archeologiczne badania powierzchniowe w obrębie obszaru, na którym – wedle wskazań źródłowych – mogą znajdować się kolejne 2 groby.
2. Do tematu „Transporty więźniów skierowane do KL Gross-Rosen”:
- Rozpoczęto analizę danych zawartych w bazie numerowej kartoteki więźniów w przedziale numerów 1–50 000 (zbiorze numerów, które były nadawane dwukrotnie);
 - Ustalono, iż więźniowie więzień sądowych, po odbyciu zasądzonej kary, którzy nie zostali zwolnieni, lecz odesłani do obozu koncentracyjnego, pozostawali w dyspozycji właściwej placówki gestapo i do Gross-Rosen przybywali w transporcie kierowanym przez tę placówkę, a nie więzienie sądowe;
 - Ustalono szerszy zakres numeryczny dla transportu skierowanego przez gestapo Breslau w grudniu 1942 r.;
 - Ujawniono nieznany dotąd, prawdopodobny transport więźniów – Rosjan i Ukraińców, osadzonych między 8 a 15.11.1943 r.;
 - Ustalono, iż w transporcie przybyłym 12.09.1944 r., na polecenie gestapo Oppeln, znajdowali się także więźniowie skierowani do obozu przez gestapo Radom.
3. Do tematu „Żydzi polscy w KL Gross-Rosen”:
- Przeprowadzono w dniach 25.02.–10.03.2018 kwerendę w Bundesarchiv w Ludwigsburgu;
 - W dniach 25–29.06.2018 przeprowadzono kwerendę w Żydowskim Instytucie Historycznym w Warszawie. Pozyskane w wyniku kwerend kopie dokumentów zostały przekazane do archiwum Muzeum;

- Rozpoczęto kwerendę w archiwum Muzeum, w zbiorze pozyskanym w Bundesarchiv w Ludwigsburgu.
- 4. Do tematu „AL Dyhernfurth I i II – filie KL Gross-Rosen”:
 - Rozpoczęto kwerendę źródeł pozyskanych z Bundesarchiv w Ludwigsburgu.
- 5. Podjęto nowy temat „AL Landeshut – filia KL Gross-Rosen w Kamiennej Górze”:
 - Rozpoczęto kwerendę w zasobach archiwum Muzeum, w zbiorze ankiet.
- 6. Przeanalizowano zasoby Biblioteki Uniwersyteckiej w szwedzkim Lund, która udostępniła w internecie 514 wywiadów przeprowadzonych po polsku w latach 1945–1946 z byłymi więźniami niemieckich obozów. Są to relacje zebrane przez Polski Instytut Źródłowy w Lund. Po kwerendzie, wybrano 32 relacje dotyczące Gross-Rosen i jego filii; pobrano je, wydrukowano i przekazano do archiwum Muzeum.
- 7. Do przygotowywanej wystawy „Narody Europy w KL Gross-Rosen”:
 - Przeprowadzono kwerendy w zbiorach bibliotecznych i archiwum Muzeum pod kątem:
 - 1/ Osadzenia w KL Gross-Rosen wielkopolskich harcerzy i żołnierzy Armii Krajowej, co pozwoliło rozszerzyć scenariusz wystawy w segmencie „Z bronią w rękę”;
 - 2/ Udziału byłych więźniów KL Gross-Rosen w polskim powojennym podziemiu niepodległościowym i antykomunistycznym; zebrany materiał pozwolił poszerzyć scenariusz wystawy o panel „Wyklęci”.
- 8. 25 września, dr hab. D. Sula wzięła udział w konferencji pt. „Zapomniane i pamiętane. Pamięć i niepamięć o niemieckich nazistowskich miejscach represji, obozach koncentracyjnych i zagłady”, zorganizowanej przez Polską Akademię Nauk i Stację Naukową w Wiedniu. Podczas konferencji D. Sula wygłosiła referat nt. „Ocalić od zapomnienia. Upamiętnianie obozu koncentracyjnego Gross-Rosen i jego więźniów w latach 1947–2015”.

9. Przygotowano i przeprowadzono 2 wywiady z byłymi więźniami KL Gross-Rosen. Relacje zostały zarejestrowane na taśmie filmowej.
10. Zakończono prace merytoryczne nad publikacją pt. „Szkice z historii Konzentrationslager Gross-Rosen”.
11. W ramach konsultacji naukowych przebadano zasoby archiwalne i biblioteczne i na ich podstawie udzielono informacji lub wydano opinie na temat:
 - funkcjonowania i warunków wykorzystywania pracy więźniów KL Gross-Rosen przez niemieckie zakłady Siemens (dla magistrantki A. Senn);
 - więźniarek filii KL Gross-Rosen – FAL Zillerthal-Erdmannsdorf, które w wyniku ewakuacji obozu w lutym 1945 r. zostały osadzone w innej filii Gross-Rosen – AL Gablonz (dla czeskiego badacza Fr. Radkowica);
 - losów więźniów skierowanych do KL Gross-Rosen z KL Auschwitz w marcu 1943 r. (dla M. Gałka, piszącego książkę o swoim ojcu Czesławie, przywiezionym do Gross-Rosen w tym transporcie);
 - losów więźnia W. Gołębiewskiego, przywiezionego do KL Gross-Rosen 5 września 1944 r. w transporcie z obozu przejściowego w Pruszkowie, następnie przeniesionego do KL Mauthausen, gdzie zmarł 8.11.1944 r. (dla jego wnuka Z. Gołębiewskiego);
 - pobytu w dwóch filiach KL Gross-Rosen, pochodzącej z Sosnowca, więźniarki żydowskiej Sali Goncarz (dla niemieckiej badaczki L. Sackarnd);
 - ewentualnego istnienia dokumentacji ikonograficznej dotyczącej AL Riese – kompleksu obozów w Górach Sowich (dla Fundacji Thesaurus);
 - losów więźniów AEL Gross-Rosen ewakuowanych w lutym 1945 r. do systemu KL Flossenbürg (dla J. Ibela, historyka z Miejsca Pamięci Flossenbürg);

- ewentualnego istnienia grobu więźniów Gross-Rosen w Boguszowie (dla dr J. Hytrek-Hryciuk z Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa wrocławskiego Oddziału IPN);
- FAL Mährisch-Weisswasser – kobiecej filii KL Gross-Rosen, zlokalizowanej na terenie Czech (dla Z. Strulovic z Nowego Jorku – wnuka jednej z byłych więźniarek);
- dalszych losów więźniów KL Gross-Rosen przywiezionych do obozu dwoma transportami z obozu przejściowego w Pruszkowie (dla historyków z Muzeum Dulag 121 w Pruszkowie);
- obozowych losów dwóch Antonich Grupa (ojciec i syn) (dla K. Cudnik – wnuczki i prawnuczki wymienionych więźniów);
- obozowych losów Czesława Zielińskiego, przywiezionego do Gross-Rosen w marcu 1944 z warszawskiego więzienia Pawiak (dla jego wnuka R. Kosteckiego);
- dentystów SS zatrudnionych w rewirach KL Gross-Rosen (dla P. Sprenger – doktoranta na uniwersytecie w Aachen);
- ewentualnego przebiegu tras pieszych ewakuacji więźniów żydowskich z kompleksu „Riese” przez Kłodzko (dla T. Włodarczyk, dziennikarki specjalizującej się w problematyce grobów i cmentarzy żydowskich – ofiar II wojny światowej na Dolnym Śląsku);
- służby w rewirach KL Gross-Rosen lekarza SS Otto Heidla (dla doktorantki K. Okoniewskiej);
- działających w systemie AL Riese bocznic kolejowych, m.in. w Lubiechowie k/Książa i w Głuszycy Górnej (dla Fundacji Thesaurus);
- autentyczności znalezionych w angielskim antykwariacie dokumentów mających mieć związek z więźniami KL Gross-Rosen (dla dr C.L. Reese – badaczki z National Holocaust Centre and Museum w Wielkiej Brytanii);
- okresu służby w KL Gross-Rosen lekarza SS Hermanna Richtera (dla dr. M. Pukrop, niemieckiego historyka z Bremen);
- prawdopodobnej lokalizacji, założonej na przełomie stycznia i lutego 1945 r., filii KL Gross-Rosen – AL Geppersdorf (dla I.P.

- Muszyńskich z Miłęcic, których dom bywa w prasie wskazywany jako ten, w którym utworzono obóz);
- powstańców warszawskich wysłanych we wrześniu 1944 r. do KL Gross-Rosen, wraz z ludnością cywilną Warszawy (dla M. Laytnera z Nowego Jorku);
 - lokalizacji filii KL Gross-Rosen – AL Bad Warmbrunn (dla D. Eichhorn z Niemiec);
 - merytorycznej poprawności tekstu, który miałby być umieszczony na tablicy pamiątkowej w miejscu byłej filii KL Gross-Rosen – AL Gablonz w Jabloncu n/Nisou (dla inż. F. Radkovic, prezesa OV CSBS w Pradze);
 - przeznaczenia granitu wydobywanego przez DESt przy wykorzystaniu pracy więźniów KL Gross-Rosen (dla W. Lembeck z Niemiec);
 - miejsc zatrudnienia więźniów KL Gross-Rosen w miejscowościach Trautenau lub Parschnitz /Trutnov i Porici w Czechach (dla A. Bashiri Kia z Monachium);
 - miejsc pracy więźniów filii KL Gross-Rosen – AL Landeshut w Kamiennej Górze i ewentualnego związku z tzw. Sztolnią Arado, miejscem komercyjnych imprez organizowanych w tym miejscu pod reklamowym hasłem „Projekt Arado – zaginione laboratorium Hitlera” (dla MKiDN – Departament Dziedzictwa Narodowego w Warszawie);
 - ewentualnego istnienia obozu podporządkowanego KL Gross-Rosen w Bad Salzbrunn – dzisiejszym Szczawnie Zdroju (dla Ch. Johnson z Muzeum Holocaustu w Waszyngtonie);
 - informacji nt. służby w KL Gross-Rosen SS-Sturmmanna Andreeasa Pataschitscha (dla M. Plagge – niemieckiego kolekcjonera pamiątek z II wojny światowej, dysponującego książeczką wojskową ww. SS-mana);
 - ewentualnego skierowania więźniów ZAL Schmiedeberg do AL Waldenburg (dla prof. H. Weissa z USA);
 - ewentualnego pobytu w KL Gross-Rosen francuskiej więźniarki N. Vanoosthuysse (dla jej krewnego F. Pongs z Hamburga);

- zachowanych w poobozowych obiektach Gross-Rosen graffiti i inskrypcji wykonanych w czasie wojny przez więźniów (dla J. Putnam – badaczki tego tematu z Irlandii).

II/ Współpraca z innymi ośrodkami i instytucjami

1. Dr hab. D. Sula pełniła rolę konsultantki, zorganizowanej przez Centrum Kultury i Turystyki w Walimiu, wystawy poświęconej więźniowi KL Gross-Rosen, filii AL Kriese – Imre Hollo.
2. W dniu 25 kwietnia 2018 mgr B. Sawicka wzięła udział w zorganizowanym przez Muzeum Historyczne Miasta Krakowa spotkaniu nt. „Nienaruszalność grobu a przepisy judaizmu”. Wykład na ten temat wygłosił Aleksander Schwarz – członek Komisji Rabinicznej ds. Cmentarzy Żydowskich przy Naczelnym Rabinie Polski Michaelu Schudrichu. Po wykładzie mieliśmy możliwość rozmowy o problemach i sposobach ich rozwiązywania, z którymi się spotykamy w obszarach byłych filii KL Gross-Rosen.
3. W czerwcu ub.r. – w ramach współpracy z KŚZpNP wrocławskiego Oddziału IPN – Muzeum zostało powołane w charakterze instytucji naukowo-badawczej do konsultacji zagadnień historycznych na potrzeby postępowania S 78.2017 Zn. Utworzonym w Muzeum czteroosobowym zespołem kieruje kier. Działu Naukowo-Badawczego. W roku 2018 udzielono 11 konsultacji dot. ewentualnych zbrodni lub przestępstw popełnionych w systemie KL Gross-Rosen.
4. W dniach 15–19 czerwca dr hab. D. Sula wzięła udział w konferencji nt. „Jak rodzi się zło? Sprawcy, wykonawcy, pomocnicy”. W jednym z paneli dyskusyjnych pełniła rolę moderatora.
5. W dniach 4–7 września uczestniczyliśmy w 9 Forum Pamięci – seminarium polskich muzeów martyrologicznych, zorganizowanym przez Muzeum Stutthof w Sztutowie i Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu. W pierwszym dniu Forum dr D. Sula przedstawiła przygotowywany w Muzeum projekt „Żydzi polscy w KL Gross-Rosen”.

6. W dniach 8-9 października mgr D. Alberski wziął udział w konferencji zorganizowanej przez Międzynarodowe Biuro Poszukiwań w Bad Arolsen w Niemczech.
7. 8 października dr hab. D. Sula wygłosiła w zamku Książ wykład nt. „Filie kompleksu Riese ze szczególnym uwzględnieniem AL Fürstenstein, w kontekście wielkich budów III Rzeszy”.
8. W dniach 11–12 października D. Alberski uczestniczył w konferencji nt. „Archiwizacja cyfrowa danych ofiar II wojny światowej” zorganizowanej przez Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu.
9. W ramach współpracy z Miejscem Pamięci Flossenbürg, systematycznie wymieniamy się swoją wiedzą nt. transportów więźniów wysyłanych z KL Gross-Rosen do KL Flossenbürg lub przyjmowanych w KL Gross-Rosen z KL Flossenbürg.
10. Przyjęliśmy propozycję współpracy z Dolnośląskim Towarzystwem Historycznym. Uzgodniliśmy temat pierwszego wspólnego projektu, który będzie dotyczył dopracowania wiedzy nt. dokładnej lokalizacji obozów filialnych Gross-Rosen. Zespół specjalistów w dziedzinie fotointerpretacji i fotogrametrii z DTH podjął się przeprowadzenia poszukiwania w archiwach zdjęć lotniczych wytypowanych obszarów oraz ich interpretacji; zadaniem Działu Naukowo-Badawczego są:
 - 1/ wstępne wskazania obszarów do przebadania;
 - 2/ przeprowadzanie kwerend w archiwum Muzeum, w celu odnalezienia w źródłach informacji topograficznych i wszelkich wskazówek pomocnych w osiągnięciu celu postawionego zadania;
 - 3/ wykonania kwerendy we własnych zbiorach pod kątem już posiadanych zdjęć lotniczych interesujących nas obszarów.

III/ Informatyzacja

1. Baza „Kartoteka więźniów KL Gross-Rosen i AEL Gross-Rosen”:
 - Wykorzystując dane zawarte w tej bazie wykonano 50 zestawień tematycznych na potrzeby własne, jak i realizując zamówienia

- zewnętrzne, zapytania indywidualnych historyków i osób prywatnych. Wymagało to opracowania 3 nowych programów komputerowych.
- Zlecono firmie zewnętrznej wykonanie dla Muzeum systemu komputerowego, działającego pod systemem operacyjnym Windows, do opracowywania baz więźniów KL i AEL Gross-Rosen oraz jeńców Kgf-L w Gross-Rosen (wprowadzanie i aktualizacja danych, wyszukiwanie w bazie, administrowanie bazami i użytkownikami). W związku z powyższym: opracowano założenia do systemu, przygotowano dotychczas przetwarzane bazy więźniów KL i AEL Gross-Rosen do konwersji na nowy system, testowano działanie systemu. System został ukończony i działa w Muzeum od grudnia 2018 r.
2. Baza „Kartoteka esesmanów”:
 - Wykorzystując dane z bazy wykonano 3 przeszukania tematyczne oraz na bieżąco udzielano informacji dot. poszczególnych SS-manów.
 3. System obsługi bibliotecznej SOWA – bazy zawierające katalogowe opisy zgromadzonego księgozbioru:
 - Opracowano i wprowadzono do pamięci komputera 304 opisy bibliograficzne książek, broszur i artykułów prasowych;
 - Systematycznie uzupełniano i modyfikowano słowniki tematyczne systemu.
 4. Ujednolicano sposób zapisu nazw plików i folderów przechowywania skanów dokumentów „Korespondencja Więźniarska”. Konwertowano pliki na format odpowiedni do połączenia z bazą danych w systemie „MemoArch”.
 5. Instalowano nowe wersje i ulepszenia programów Gratyfikant GT (system kadrowo-płacowy), Rewizor GT (system finansowo-księgowy); zaktualizowano parametry urlopowe w programie Gratyfikant GT.
 6. Instalowano nowe wersje programu Płatnik.
 7. Wykonano karty ewidencji czasu pracy na roku 2019 dla wszystkich pracowników Muzeum (Excel).

8. Zakupiono komputer przenośny, z systemem Windows 10, do wykorzystania w Dziale Naukowo-Badawczym. Zainstalowano na nim programy użytkowe.
9. Zakupiono 2 komputery (poleasingowe) z systemem Windows 7 Pro i systemem Windows 10, do wykorzystania w Dziale Oświatowym i Dziale Gromadzenia Zbiorów. Zainstalowano na nich programy użytkowe i przeniesiono dane.
10. Szkolono pracowników w zakresie obsługi programów komputerowych.
11. Wykonywano naprawy, konserwacje i kopie przetwarzanych baz danych.
12. Wykonano naprawy, modernizacje i bieżącą konserwację sprzętu komputerowego.
13. Sprawowano stały nadzór nad pracą sieci komputerowej.
14. Aktualizowano na bieżąco stronę internetową Muzeum (www.gross-rosen.eu).
15. Obsługiwano program FreshMail – newsletter Muzeum Gross-Rosen, stronę internetową cojestgrane.pl – ogólnopolski informator kulturalny, zamieszczając informacje o wydarzeniach w Muzeum Gross-Rosen, a także stronę DOKiS.

IV/ Wydawnictwa i materiały informacyjne

1. Przygotowano do druku, zlecono druk w drukarni, odebrano i sprawdzono poprawność wydrukowanych egzemplarzy:
 - N.Widok, „Przeżyć” wyd. II, s. 112, nakład 2000 egz.
2. Zamówiono w drukarni dodruk, odebrano i sprawdzono poprawność wydrukowanych egzemplarzy:
 - A. Kajzer, „Za drutami śmierci”, nakład 2500 egz.
3. Wydrukowano (we własnym zakresie) oraz wykonano oprawę introligatorską zeszytową następujących publikacji:
 - B.Cybulski, „Aussenlager ... im Eulengebirge” – 20 egz.
 - A. Konieczny, „KL Gross-Rosen” (w j. francuskim) – 10 egz.;
 - A. Konieczny, „Frauen im Konzentrationslager Groß-Rosen in den Jahren 1944–1945” – 20 egz.;

- A. Konieczny, „Das Kommando Wetterstelle” – 40 egz.
 - A. Konieczny, „Podobóz Kamenz” – 20 egz.
 - A. Konieczny, „Arbeitslager Aslau” – 15 egz.
 - A. Kobielec, „AL Brieg – filia obozu koncentracyjnego Gross-Rosen we wspomnieniach byłych więźniów” – 35 egz.;
 - A. Kobielec, „Filia KL Gross-Rosen. Arbeitslager Brünnlitz” – 10 egz.
 - P. Kruszyński, „Podziemia w Górach Sowich i Zamku Książ” – 110 egz.;
 - P. Kruszyński, „Die unterirdischen Bauten im Eulengebirge und auf Schloss Fürstenstein” – 70 egz.;
 - A. Małek, „Wrocławskie filie KL Gross-Rosen” – 10 egz.;
 - D. Sula, „Wychowawczy obóz pracy” – 20 egz.
 - Katalog do wystawy „KL Gross-Rosen 1941-1945”, prezentowanej w Muzeum w Rogoźnicy: w j. polskim – 149 egz., w j. niemieckim – 80 egz., w j. angielskim – 70 egz.
4. Wykonano adiustację i korektę, przygotowano do druku:
 - Sprawozdanie z pracy Muzeum Gross-Rosen w roku 2017 oraz w I-III kwartale 2018 r.;
 - Plan działalności merytorycznej Muzeum Gross-Rosen na rok 2018.
 5. Przygotowano prezentacje (w Programie PowerPoint):
 - „Życie religijne w KL Gross-Rosen”,
 - „Wizualizacja programu modernizacji Muzeum Gross-Rosen w latach 2003-2018”.
 6. Opracowano mapę rozmieszczenia więźniów żydowskich w kompleksie Gross-Rosen.
 7. Opracowano i wydrukowano zaproszenia na sesję „W 100-lecie odzyskania niepodległości przez Polskę”.
 8. Dla IPN Oddział we Wrocławiu, na podstawie materiałów znajdujących się w Archiwum Muzeum Gross-Rosen, przygotowano opracowanie „Struktura organizacyjna załogi SS w KL Gross-Rosen”.
 9. Na potrzeby własne Muzeum:

1/ Wydrukowano i oprawiono:

- Sprawozdanie z pracy Muzeum Gross-Rosen w 2016 r. – 30 egz.;
- Plan pracy Muzeum Gross-Rosen na 2017 r. – 20 egz.
- Wizualizacja programu modernizacji Muzeum Gross-Rosen w latach 2003-2017 – 16 egz.

2/ Drukowano:

- potwierdzenie opłaty za projekcję filmu, przewodnika, parking – 13 900 szt. oraz zszyto w bloczki po 50 szt.;
- naklejki na płyty z filmem „KL Gross-Rosen” (wersja polska, niemiecka, francuska, angielska);
- wizytówki Muzeum Gross-Rosen – 1600 szt.;
- plakaty na Noc Muzeów (30 egz.); plakaty (36 egz.) i zaproszenia (243 szt.) na uroczystość 79. rocznicy agresji Niemiec hitlerowskich na Polskę;
- dokumenty, fragmenty publikacji, pamiątek więźniów, zdjęcia zgromadzonych muzealiów, życzenia okolicznościowe itp. dla różnych Działów Muzeum.

3/ Skanowano:

- dokumenty, kolekcje listów, publikacje (287 skanów).

4/ Kserowano:

- druki i inne materiały wykorzystywane w pracy Muzeum – łącznie 1130 str. A4;
- fragmenty publikacji, artykuły, inwentarze – 895 str. A4;
- Sprawozdanie z nadzoru archeologicznego – 74 str. A4;
- „Polityka ochrony danych osobowych w Muzeum Gross-Rosen” – 100 str. A4.

V/ Biblioteka

1. Księgozbiór:

- Przybyło 110 egzemplarzy: 27 zakupiono, 83 przyjęto w formie daru.
Stan księgozbioru: 5200 egzemplarzy (ostatni numer w inwentarzu 5429).
- Do rejestru broszur wpisano 51 egz.; liczba broszur – 1747.

- Rejestr kaset video, płyt DVD i CD uzupełniono o 1 pozycję; stan ogółem – 119 poz.
 - Zbiór wycinków prasowych powiększył się o 53 szt., w tym informacje dot. tematów: Filie KL Gross-Rosen – 3, Muzeum Gross-Rosen – 37, Byli więźniowie – 3, Kompleks Riese – 10.
 - Do oprawy introligatorskiej oddano 5 egzemplarzy wartościowych, ale zniszczonych książek.
 - Sporządzono wykaz publikacji przyjętych do biblioteki w formie darów.
 - Prowadzono korespondencję w 26 sprawach związanych z pozyskiwaniem książek i czasopism dla biblioteki.
2. W ramach wypożyczeń międzybibliotecznych wypożyczono 7 książek (2 z Biblioteki pod Atlantami w Wałbrzychu, 3 z Biblioteki Narodowej, za pośrednictwem Biblioteki pod Atlantami, i 2 z Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego) oraz kopię 1 artykułu z Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego.
 3. W komputerowej sieci Muzeum prowadzone są katalogi: „Propozycje zakupu” (przygotowano 4 wykazy książek zaakceptowane przez muzealną Komisję zakupów) oraz „Książki poszukiwane”.
 4. Zarejestrowano 16 osób spoza Muzeum korzystających z księgozbioru biblioteki.
Dla tych osób przygotowano literaturę do tematów: Filie KL Gross-Rosen, Wspomnienia więźniów AL Riese, Kompleks Riese, Transporty więźniów KL Gross-Rosen do KL Dachau i KL Flossenbürg, Kwatery główne Hitlera, Roman Niewiarowicz, Pamięć w polskich i czeskich tekstach byłych więźniów KL Auschwitz, Śledztwa w sprawie zbrodni narodowosocjalistycznych, Funkcjonariusze KL Gross-Rosen i popełnione przez nich zbrodnie.
 5. Dla biblioteki prenumerowane są miesięczniki „Odkrywca” i „Słowo Żydowskie” oraz kwartalnik „Archiwista Polski”. Otrzymujemy również bezpłatne egzemplarze periodyków: „Łambinowicki Rocznik Muzealny”, „Zeszyty Majdanka” oraz czasopisma i informatory zagraniczne: „Beiträge zur Geschichte

der nationalsozialistischen Verfolgung In Norddeutschland”, „Biulletin des Fritz Bauer Institut”, „Die Glocke vom Ettersberg”, „Die Nachrichten, Gedenkdienst, Gedenkstätten Rundbrief”, „Les Chemins de la Memorie”, „New Books in Yad Vashem Library”, „Newsletter zur Geschichte und Wirkung de Holocaust”, „Unto Every Person. There Is A Name. Holocaust Martyrs' and Heroes’, Yad Vashem Jerusalem”, „Yad Vashem Studies, Zeichen”.

VI/ Inne

1. Przygotowano dane za 2017 r. do sprawozdania K-02 dla GUS.
2. Uporządkowano i przekazano do archiwum zakładowego dokumenty Działu Naukowo-Badawczego, Biblioteki i Komisji Socjalnej za rok 2015.

DZIAŁ GROMADZENIA ZBIORÓW

I/ Gromadzenie zbiorów

1. Archiwalia

A/ Akta

W zbiorze dokumentów pisanych przybyły 124 j.arch.

Stan ogólny zbiorów archiwalnych dokumentów pisanych:
11 002 j.arch. (w tym 2111 oryginały).

Akta zawierają:

– Ankiety:

przybyło 5 ankiet

stan ogólny – 3486 j.arch.

– Korespondencja więźniarska:

przybyło 66 listów;

stan ogólny – 3751 j.arch. (w tym 1915 oryginałów).

– Inne dokumenty:

przybyły 53 j.arch.;

stan ogólny – 3765 j.arch. (w tym 196 oryginałów).

– Stan materiałów zmikrofilmowanych nie zmienił się.

W archiwum znajduje się 155 zespołów archiwalnych, na które składa się 3041 j.arch. na mikrofilmach (66 305 klatek) oraz 141 na mikrofiszach (3363 klatki).

– Zbiór „Varia” (dokumenty nie związane z KL Gross-Rosen):

przybyły 4 j.arch.;

stan ogólny – 262 j.arch.

B/ Nagrania relacji byłych więźniów:

przybyły 2 nagrania;

wideo – stan ogólny 361 relacji;

magnetofonowe – stan ogólny 206 relacji (nie zmienił się).

C/ Zbiór fotografii:

przybyło 11 j.arch.

stan ogólny – 885 j.arch.

D/ Zbiór kartograficzny:

stan ogólny – 179 j.arch. (nie zmienił się).

2. Muzealia

– Księga muzealiów:

przybyło 5 obiektów

stan ogólny – 480 jednostek inwentarzowych.

– Księga depozytów:

przybyło 6 obiektów; są to obiekty znalezione w trakcie prac remontowo-konserwatorskich na terenie byłego obozu koncentracyjnego Gross-Rosen, przekazane w depozyt przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu – Delegaturę w Wałbrzychu

stan ogólny – 23 jednostki inwentarzowe.

– Księga materiałów pomocniczych:

stan ogólny – 1423 jednostki inwentarzowe.

II/ Opracowywanie zbiorów

1. Odtwarzano kartotekę więźniów KL Gross-Rosen.

Sporządzono:

a/ 2573 kartoteki alfabetyczne

b/ 1892 kartoteki numeryczne

2. Rozpoczęto wprowadzanie danych do nowej wersji elektronicznej kartoteki więźniów:

Ogółem wprowadzono kartotek KL – 677 sztuk.

Przybyły 152 nowe nazwiska.

Potwierdzonych nazwisk więźniów jest ogółem 78 763.

3. Kontynuowano wprowadzanie informacji zawartych w dokumentach do komputerowego katalogu danych (system MEMOARCH)

– wprowadzono dane z 10 ankiet (66 stron).

4. Zeskanowano 59 listów więźniarskich (102 strony).
5. Zeskanowano 18 ankiet (124 strony).
6. Kontynuowano skanowanie list transportowych. Zeskanowano 4 listy (92 strony).
7. Przygotowano 1313 ankiet do konwersji z formatu TIFF na format JPG (sprawdzono zgodność skanów z ankietami i wykonano niezbędne poprawki w 92 ankietach).
8. Opracowywano pozyskane archiwalia, sporządzano dla nich karty katalogowe, które układano w katalogu tematycznym i numerycznym.
9. Przeprowadzono, w terminie 26.02.–9.03., kwerendę w Bundesarchiv w Ludwigsburgu. Rozpoczęto opracowywanie pozyskanych dokumentów.
10. Przeprowadzono kwerendę w zespole nagrań. Wyszukano relacje, które dotyczyły pobytu w obozach rozmieszczonych w Górach Sowich.
11. Przeprowadzono kwerendę w zbiorze mikrofilmów. Sporządzono wykaz tych sygnatur, które nie miały zrobionych kart katalogowych.
12. Rozpoczęto opracowanie struktury organizacyjnej załogi KL Gross-Rosen oraz obsady stanowisk w poszczególnych wydziałach.
13. Opracowano dokumenty Działu Gromadzenia Zbiorów za 2015 r. oraz korespondencję dotyczącą losów byłych więźniów KL Gross-Rosen za 2016 r.
14. Prowadzono prace przy papierowej (alfabetycznej i numerycznej) kartotece więźniów.
15. W elektronicznej kartotece scalano nazwiska więźniów.
16. Kontynuowano prace porządkujące zapisy w inwentarzu nagrań relacji byłych więźniów.
17. Na podstawie dokumentu 9576/34/DP wykonano wykaz transportów skierowanych do KL Gross-Rosen.

18. Wykonano dokumentację filmową z przebiegu uroczystości rocznicowych w Rogoźnicy, które odbyły się 2.09.2018 r. Zmontowano film i nagrano 6 płyt.
19. Sfilmowano relacje wspomnień dwóch byłych więźniów. Zmontowano je. Nagrano płyty DVD (4 do archiwum oraz po jednej dla osoby, której relacja była nagrywana).
20. Przeniesiono obiekty metalowe do nowego magazynu w kuchni więźniarskiej. Uzupełniono ich opisy oraz dokumentację fotograficzną.
21. IPN Oddział we Wrocławiu przekazał Muzeum dokumentację (opis i zdjęcia) dotyczącą obiektów odkrytych podczas prowadzonych w 2017 i 2018 r. ekshumacji. Na jej podstawie pracownik działu dokonał ich selekcji pod względem stanu zachowania i kolejności prowadzonych w przyszłości prac konserwacyjnych.

III/ Udostępnianie zbiorów

1. Korespondencja w sprawach byłych więźniów (zapytania, kwerendy): 496 spraw, z czego 170 stanowiła korespondencja zagraniczna (m.in. z Niemiec, Anglii, Francji, Rosji, Norwegii, Australii, Izraela, Czech, Hiszpanii, Holandii, Ukrainy, Belgii, Włoch, USA, Austrii, Szwajcarii, Brazylii, Serbii, Kanady).
2. Wydano dwa duplikaty zaświadczeń o pobycie w obozie.
3. Drogą korespondencyjną udzielono informacji o zasobie archiwalnym w 18 sprawach.
4. Ze zbiorów archiwum korzystało 13 osób, które zbierały materiały dotyczące tematów:
 - AL Ludwigsdorf – 2 wizyty,
 - Załoga KL Gross-Rosen – 10 wizyt,
 - Riese – 9 wizyt,
 - Transporty w systemie KL Gross-Rosen – 6 wizyt,
 - Losy byłych więźniów – 2 wizyty,
 - AL Landeshut – 3 wizyty,
 - AL Gassen – 6 wizyt,
 - AL Fürstenstein,

- Erich Gunter,
- Gross-Rosen w pamięci ludzi i w dokumentach,
- AL Birnbäumel,
- Pamięć a literatura w polskich i czeskich relacjach byłych więźniów – 2 wizyty,
- Grafiki Imre Hollo,
- Procesy członków załogi KL Gross-Rosen,
- Lekarze w KL Gross-Rosen – 2 wizyty,
- Klein Schönau.

Do każdego tematu przeprowadzono kwerendę, wykonano wykazy sygnatur i przygotowano dokumenty.

5. Przygotowano kartotekę członów załogi SS i udostępniono ją IPN Oddział we Wrocławiu.
6. Osobom korzystającym z zasobu archiwum Muzeum (pracownikom i osobom przyjezdnym) udostępniono 1850 dokumentów.

IV/ Konserwacja i zabezpieczenie zbiorów

1. W magazynach zbiorów prowadzona jest na bieżąco kontrola temperatury i wilgotności powietrza.
2. Przeprowadzono kontrolę historycznych, poobozowych obiektów kubaturowych znajdujących się na terenie Muzeum w Rogoźnicy, z udziałem przedstawicieli Muzeum, specjalisty z zakresu inżynierii budowlanej, specjalisty z zakresu ochrony ppoż. oraz pracownika BHP. Kontrola miała na celu ocenę stanu technicznego obiektów narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działanie czynników występujących podczas użytkowania oraz ocenę stanu zabezpieczenia przeciwpożarowego i BHP. Z przeprowadzonych czynności sporządzone zostały protokoły pokontrolne.
3. W budynku byłej kuchni więźniarskiej w Muzeum w Rogoźnicy utworzono dodatkowy magazyn na zbiory muzealne.
4. Wykonano książeczki do zapisywania pomiarów temperatury i wilgotności powietrza w obiektach poobozowych w Rogoźnicy na 2019 r.

V/ Inne prace

1. Wykonano dokumentację fotograficzną prac remontowo-konserwatorskich obiektów poobozowych.
2. Wykonywano prace w archiwum zakładowym.
3. Pracownicy Działu wzięli udział w:
 - 9 Forum Pamięci, poświęconym muzeom martyrologicznym i miejscom pamięci, zorganizowanym przez Muzeum Stutthof w dniach 9–12 października 2018 r.
 - Konferencji dotyczącej archiwizacji danych ofiar II wojny światowej, która odbyła się w Oświęcimiu, w dniach 9–12 października 2018 r.

DZIAŁ OŚWIATOWY

I/ Działalność oświatowa

1. W placówkach oświatowych województwa dolnośląskiego przeprowadzono lekcje muzealne dla młodzieży na temat historii obozu koncentracyjnego Gross-Rosen. W 2018 roku odbyło się 61 lekcji. Uczestniczyło w nich 1411 uczniów.
2. W oparciu o dokumenty archiwalne, zgromadzone w Muzeum Gross-Rosen, przygotowano i przeprowadzono w Rogoźnicy w 2018 r. następujące zajęcia warsztatowe:
 - „Egzekucje w KL Gross-Rosen”. Temat realizowano 21.03. dla młodzieży ze Szkoły Podstawowej nr 3 w Oleśnicy; 6.04. – z Zespołu Szkół w Oleśnicy; 18.04. – z Zespołu Szkół Ekonomiczno-Turystycznych w Jeleniej Górze; 8.05. i 3.10. – ze Szkoły Podstawowej nr 109 we Wrocławiu; 29.05. – dla młodzieży zorganizowanej przez Urząd Miejski w Wołowie, 5.11. – dla uczniów Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Pielgrzymce; 22.11. – Szkoły Podstawowej w Kostomłotach.
 - „Korespondencja więźniarska w obozie koncentracyjnym Gross-Rosen”. Temat realizowano 21.03. dla uczniów Szkoły Podstawowej nr 3 w Oleśnicy; 20.04. – dla uczniów Szkoły Podstawowej w Wałbrzychu; 23.04. – dla młodzieży z Publicznej Szkoły Podstawowej nr 3 w Świebodzicach; 10.05. – z Gimnazjum nr 4 we Wrocławiu; 14.05. – ze Szkoły Podstawowej nr 3 w Środzie Śląskiej; 11.05. – ze Szkoły Podstawowej nr 10 w Legnicy; 22.05. – ze Szkoły Podstawowej nr 14 we Wrocławiu; 9.10. – z Zespołu Szkół Ekonomiczno-Odzieżowych w Legnicy;

17.10. – z Gimnazjum nr 30 we Wrocławiu; 19.10. – z Zespołu Szkół w Legnickim Polu.

– „Häftlingskorrespondenz im KL Gross-Rosen”. Temat realizowano 18.04. dla młodzieży z BBS Vulkoneifel in Gerolstein z Niemiec i 29.05. – z Gesamtschule in Buchhold.

– „Kary w systemie KL Gross-Rosen”. Temat realizowano 23.04. dla młodzieży z Publicznej Szkoły Podstawowej nr 3 w Świebodzicach i 7.05. – dla uczniów Szkoły Podstawowej im. H. Sienkiewicza w Raciborowicach Dolnych.

– „Obozowy posiłek w relacjach byłych więźniów”. Temat realizowano 15.03. dla młodzieży z V Liceum Ogólnokształcącego w Legnicy; 21.03. – dla uczniów Szkoły Podstawowej nr 3 w Oleśnicy; 24.04. – Gimnazjum nr 30 we Wrocławiu; 27.04. – Szkoły Podstawowej nr 2 w Wałbrzychu; 7.05. – Szkoły Podstawowej im. H. Sienkiewicza w Raciborowicach Dolnych; 29.09. – Szkoły Podstawowej im. Ojca Świętego Jana Pawła II w Gizałkach; 11.05. – Szkoły Podstawowej nr 10 w Legnicy; 12.06. – Szkoły Podstawowej nr 9 w Legnicy; 29.10. – Zespołu Szkół im. Mikołaja Kopernika w Męcince; 26.11. – Liceum Ogólnokształcącego w Kamiennej Górze.

– „Herosi w pasiakach – bohaterskie postawy uczestników sportowych starć w KL Gross-Rosen”. Temat realizowano 8.05. dla młodzieży z Zespołu Szkolno-Gimnazjalnego w Bożkowie; 29.05. – ze Szkoły Podstawowej w Żmigrodzie; 6.06. – z Zespołu Szkół w Błoniu; 29.09. – ze Szkoły Podstawowej w Górze; 2.10. – ze Szkoły Podstawowej w Legnicy; 19.10. – z Zespołu Szkół w Legnickim Polu.

– „Rewiry w KL Gross-Rosen”. Temat realizowano 15.03. dla młodzieży z V Liceum Ogólnokształcącego w Legnicy; 27.04. – z Publicznej Szkoły Podstawowej nr 2 w Wałbrzychu.

– „Eutanazja w czasie II wojny światowej i we współczesnym świecie.” Temat realizowano 5.03. dla młodzieży z Zespołu Szkół Ekonomicznych we Wrocławiu; 15.03. – z I Liceum Ogólnokształcącego w Bolesławcu.

– „Chcieliśmy normalnie żyć”. Temat realizowano 18.05. dla młodzieży ze Szkoły Podstawowej w Lutyni; 3.10. – ze Szkoły Podstawowej nr 109 we Wrocławiu; 11.10. – ze Szkoły Podstawowej nr 2 w Kątach Wrocławskich.

Ogółem z 8 tematów przeprowadzono 45 zajęć warsztatowych. Uczestniczyło w nich 1231 uczniów i nauczycieli. Zagadnienie obozowej korespondencji przygotowano i przeprowadzono również w j. niemieckim.

3. 25 kwietnia 2018 r. w Muzeum Gross-Rosen odbył się finał III konkursu diecezjalnego „KL Gross-Rosen 1941–1945. Ocalić od zapomnienia”. Konkurs podzielony był na kategorie: plastyczną, multimedialną, literacką i wiedzy o KL Gross-Rosen. Eliminacje do części pisemnej odbyły się w szkołach. Młodzież szkolna wykazała się dużym zaangażowaniem w przygotowaniu prac plastycznych oraz prezentacji multimedialnych, a uczniowie biorący udział w teście z wiedzy znajomością trudnego tematu. Uczestnicy konkursu wysłuchali prelekcji, wygłoszonej przez pracownika Działu Badawczego, nt. duchowieństwa więzionego w KL Gross-Rosen. Ponadto finaliści mogli zwiedzić z przewodnikiem teren byłego obozu, zapoznać się z wystawami stałymi i czasowymi oraz obejrzeć film o historii tego miejsca. Na zakończenie, zwycięzcom i wyróżnionym wręczono nagrody. Decyzją organizatorów i inicjatorów wyżej wymienionego konkursu będzie on kontynuowany w roku szkolnym 2018/2019.

II/ Uroczystości / wydarzenia

1. 27 stycznia, w Międzynarodowym Dniu Pamięci o Ofiarach Holokaustu, delegacja pracowników Działu Oświatowego wraz z zastępcą dyrektora złożyła kwiaty pod Pomnikiem-Mauzoleum na terenie b. obozu w Rogoźnicy.
2. 26 kwietnia, w Bibliotece pod Atlantami w Wałbrzychu odbyło się spotkanie z okazji 75. rocznicy powstania w getcie warszawskim. Organizatorem uroczystości byli wałbrzyski oddział Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Żydów, PSP nr 37 im. Stanisława

- Staszica w Wałbrzychu i Biblioteka pod Atlantami. W spotkaniu uczestniczył zastępca dyrektora Muzeum Gross-Rosen.
3. 27 kwietnia, w Kępicach, w uroczystości 73. rocznicy wyzwolenia obozu Brieg-Pampitz (podobóz KL Gross-Rosen), uczestniczył zastępca kierownika Działu Oświatowego. Uroczystość zorganizowała Dyrekcja oraz Rada Pedagogiczna Gminnego Zespołu Szkół im. Komisji Edukacji Narodowej w Skarbmierzu – Osiedle.
 4. 12 maja Muzeum gościło uczestników ogólnopolskiego „Biegu Pamięci”. Była to XXXII edycja tego wydarzenia łączącego elementy rywalizacji sportowej z edukacją i wychowaniem. Zawodnicy biegów przełajowych, które odbyły się we wsi Rogoźnica, mogli w czasie pobytu poznać historię niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego Gross-Rosen, który funkcjonował w pobliżu w czasie drugiej wojny światowej. Uroczystość rozpoczęła się o godz. 10.15 złożeniem kwiatów pod Pomnikiem-Mauzoleum. W hołdzie ofiarom obozu wiązanki składali przedstawiciele władz lokalnych, na czele z wiceburmistrzem Strzegomia i przewodniczącym Rady Miasta, delegacje szkół oraz uczestnicy Biegu. Młodzież, w sztafetowym biegu, przeniosła ogień znicza płonącego na pomniku na obelisk w Rogoźnicy. Był to początek dalszej rywalizacji sportowej, której ideę kontynuują organizatorzy Biegu Pamięci, między innymi: Urząd Marszałkowski we Wrocławiu, Dolnośląskie Zrzeszenie Ludowych Zespołów Sportowych i Powiatowe w Świdnicy, Gmina Strzegom.
 5. Od kilku lat Muzeum Gross-Rosen przygotowuje program w związku z „Europejską Nocą Muzeów”. Dla osób, które wieczorem 19 maja odwiedziły Miejsce Pamięci przygotowano prelekcję zatytułowaną „Bohaterowie tamtych lat”, przedstawiającą wybrane postacie polskiego podziemia, głównie harcerzy, walczących o wolność i niepodległość Polski. Prelekcję, połączoną z prezentacją multimedialną, przedstawiła pracownica Działu Oświatowego. W dalszej kolejności zwiedzającym udostępniło dwie projekcje filmu historycznego, po których uczestnicy

- nocnego zwiedzania mogli przejść z przewodnikiem po terenie poobozowym. Wzdłuż całej trasy zapalono znicze, symbol pamięci o ofiarach.
6. 14 czerwca, z okazji Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady, na terenie byłego niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego Gross-Rosen uroczystość upamiętniono jego ofiary. Zapalono znicze a dyrekcja Muzeum złożyła kwiaty pod Pomnikiem-Mauzoleum, oddała hołd zmarłym i zamordowanym. Święto uchwalił Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w 2006 r. w 66. rocznicę przybycia pierwszego transportu polskich więźniów politycznych do KL Auschwitz.
 7. 23 czerwca, z inicjatywy organizacji czeskich kombatanów i Klubu Czeskiego Pogranicza, została zorganizowana uroczystość mająca na celu uczczenie pamięci więźniów obozu koncentracyjnego Gross-Rosen, zamordowanych w lutym 1945 r., podczas marszu ewakuacyjnego, tzw. marszu śmierci. Ich szczątki, odkryte po wojnie w miejscowości Choustnikovo Hradiště w Czechach, pochowano w zbiorowej mogile na tutejszym cmentarzu, a miejsce upamiętniono. Na zaproszenie organizatorów czeskich, 23 czerwca w uroczystości uczestniczył zastępca dyrektora Muzeum.
 8. W związku z planowaną uroczystością wrześniową, zgodnie z procedurą, wystąpiono do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego o objęcie obchodów honorowym patronatem Marszałka województwa i zgodę otrzymano. Do Wojewody Dolnośląskiego wysłano pismo z prośbą o wydanie decyzji administracyjnej na odbycie zgromadzenia i również zgodę otrzymano. Do dowódcy Garnizonu w Warszawie wysłano pismo dotyczące potwierdzenia udziału Orkiestry Reprezentacyjnej z Wrocławia we wrześniowych uroczystościach. Wniosek w tej sprawie przesłano do odpowiednich służb wojskowych we wrześniu 2017 r. Z udziałem przedstawicieli gminy Strzegom, duchowieństwa, policji i kierownictwa Muzeum Gross-Rosen, 12 czerwca odbyło się zebranie organizacyjne w sprawie dorocznej uroczystości

wrześniowej. Omówiono na nim wstępny scenariusz planowanej uroczystości. Ponowne spotkanie współorganizatorów odbyło się 21 sierpnia.

Uroczystość upamiętniająca ofiary II wojny światowej odbyła się 2 września 2018 r. w Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy, na terenie byłego niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego Gross-Rosen. Wśród uczestników obchodów szczególnie serdecznie powitano byłych więźniów oraz przedstawiciele rodzin, które kontynuując tradycję udziału w uroczystościach chcą pamiętać o martyrologii Ojców przekazać młodemu pokoleniu. Celem uroczystości było również oddanie hołdu bohaterom walki o Polskę, kombatantom, których przedstawiciele licznie uczestniczyli w spotkaniu. Szczególnie ważny był udział młodzieży z pobliskich szkół, harcerzy i pedagogów. Wśród Gości obecni byli: radny Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Marek Dyduch, zastępca dyrektora Wydziału Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego Małgorzata Sroczyńska-Kordys, a także zastępca dyrektora Oddziału IPN we Wrocławiu, prezes Zamku Książ w Wałbrzychu, parlamentarzyści, duchowieństwo, przedstawiciele lokalnych władz samorządowych, instytucji kultury, służby mundurowe, przedstawiciele grup rekonstrukcyjnych oraz okoliczna ludność. Do zgromadzonych, z ramienia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego, swoje wystąpienie skierował radny Marek Dyduch. Następnie głos zabrali Zbigniew Suchyta burmistrz Strzegomia oraz poseł na sejm RP Wojciech Murdzek. Odczytano również, przygotowane specjalnie na tę okoliczność, listy senator Doroty Czudowskiej oraz szefa Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych Jana Józefa Kasprzyka. Po oficjalnych powitaniach i wystąpieniach, prowadzący poinformował zebranych o zmarłych na przełomie 2017 i 2018 roku byłych więźniach obozu. Ich pamięć uczczono minutą ciszy. Ważną częścią uroczystości była polowa msza św., którą w intencji ofiar hitlerowskiego ludobójstwa odprawił biskup świdnicki ks. prof. Ignacy Dec. Po mszy młodzież ZHR

odczytała Apel Pamięci, po którym delegacje zgromadzonych złożyły kwiaty i znicze pod Pomnikiem-Mauzoleum. Podniosły charakter obchodów rocznicowych uświetniła obecność Orkiestry Reprezentacyjnej Wojsk Lądowych z Wrocławia. Bezpieczeństwo zapewniały zgromadzonym służby mundurowe: straż pożarna oraz policja. Po zakończeniu, zebrani przeszli przez teren byłego obozu. Osoby, które po raz pierwszy odwiedziły Muzeum mogły poznać się z prezentowanymi tu wystawami.

9. Na zaproszenie Gminy Strzegom i Strzegomskiego Centrum Kultury, 11 listopada w obchodach Narodowego Święta Niepodległości, organizowanych w Strzegomiu, uczestniczył zastępca dyrektora Muzeum Gross-Rosen.
10. 8 grudnia w Muzeum w Rogoźnicy odbyła się uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej rozstrzelanie na terenie obozu Gross-Rosen por. Ludwika Jerzego Tulińskiego, który walczył o niepodległość Polski w szeregach Armii Krajowej. Po aresztowaniu był więźniem Pawiaka, skąd przetransportowano go do obozu Gross-Rosen i 17.07.1944 roku rozstrzelano. Wyrok wykonało komando SS, dowodzone przez Obersturmführera Waltera Ernstbergera. W uroczystości odsłonięcia tablicy upamiętniającej w Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy uczestniczyła najbliższa rodzina porucznika oraz Jednostka Strzelecka ze Związku Strzeleckiego w Ząbkach, której por. Ludwik Jerzy Tuliński został patronem.

III/ Działalność wystawiennicza

1. Wystawy stałe:

- 1/ W głównym budynku Muzeum w Rogoźnicy prezentowano:
 - „*KL Gross-Rosen 1941–1945*”, wystawę obrazującą historię obozu koncentracyjnego Gross-Rosen.
 - makietę obozu głównego i ścienną mapę filii KL Gross-Rosen.

- 2/ W barakach przylegających do dawnej bramy obozowej prezentowano wystawy:
- „*AL Riese – filie KL Gross-Rosen w Górach Sowich*”. Ekspozycja przedstawia historię budowy kompleksu podziemnych sztolni w Górach Sowich, w których wykorzystywano niewolniczą pracę więźniów podobozów podporządkowanych KL Gross-Rosen, znanych pod kryptonimem „Riese”.
 - „*Zaginione człowieczeństwo*”. Ekspozycja omawia przyczyny powstania i rozwój systemów totalitarnych w Europie w latach 1919–1945. Szczególną uwagę zwrócono na problem kształtowania się faszyzmu niemieckiego i funkcjonowania obozów koncentracyjnych. W tle przedstawiono losy byłego więźnia obozu Gross-Rosen i jego rodziny.
- 3/ W części poobozowego obiektu dawnej tkalni prezentowano ekspozycję poobozowych relikwów i zabytków archeologicznych, zatytułowaną:
- „*Zostały rzeczy, pamięć, żal...*”.
- 4/ W zrekonstruowanym baraku nr 7 udostępniano ekspozycję zatytułowaną:
- „*Przywrócić pamięć – materialne znaki historii*”. Jej zadaniem jest przybliżenie zwiedzającym obozowych warunków życia więźniów. Zrekonstruowane wewnątrz odzwierciedla wyposażenie typowego baraku więźniarskiego przeznaczonego dla 350 osób. Projekt został przygotowany dzięki finansowemu wsparciu rządu Stanów Zjednoczonych. Na jego realizację pozyskano środki z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz budżetu Województwa Dolnośląskiego.
- 5/ W drugim skrzydle baraku nr 7 eksponowana jest wystawa o charakterze czasowym:
- „*Herosi w pasiakach. Nieznana historia piłki nożnej w hitlerowskim obozie koncentracyjnym Gross-Rosen*”. Od 10.02.2013 r. wystawa jest dostępna w Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy. Organizatorem wystawy jest Muzeum Gross-Rosen. Została ona sfinansowana ze środków Ministra

Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach programu Dziedzictwo Kulturowe oraz ze środków Samorządu Województwa Dolnośląskiego.

6/ „*Kamienne świadectwo*”; 16.05.2015 r. w Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy udostępniono wystawę Muzeum w Tykocinie; wystawa opowiada o losach mieszkańców Białostoczczyzny, którzy w maju 1944 r. stali się ofiarami wywózki do nazistowskich obozów koncentracyjnych. Wielu z nich trafiło bezpośrednio do KL Gross-Rosen. Ekspozycja dokumentuje te tragiczne wydarzenia poprzez bogaty materiał archiwalny – listy, fotografie i wykazy ocalonych oraz liczne relacje i wspomnienia byłych więźniów. Wystawa ma charakter edukacyjny, jej celem jest pielęgnowanie pamięci o wydarzeniach z czasów II wojny światowej, polskich świadkach i ofiarach nazizmu.

2. Wystawy czasowe:

1/ W Muzeum w Rogoźnicy prezentowano ekspozycje:

- „*Na ulicach i murach. Afisze i plakaty z okresu II wojny światowej*”; Wystawa wypożyczona była z Archiwum Państwowego w Lublinie. Jest to kolekcja najciekawszych plakatów z okresu okupacji hitlerowskiej, które pojawiły się na ulicach i murach domów na terenie Lublina i Lubelszczyzny. Zbiór tworzą propagandowe plakaty władz okupacyjnych i obwieszczenia o powszechnej mobilizacji, utworzeniu w Lublinie zamkniętej dzielnicy (getta), wprowadzaniu kolejnych ograniczeń codziennego życia, represjach na ludności miasta. Ekspozycja prezentowana była w Muzeum od 3 listopada 2017 do 14 stycznia 2018.
- „*Znarażeniem życia – Polacy ratujący Żydów podczas Zagłady*”; Od 15 stycznia do 5 marca 2018 r. w Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy prezentowano wystawę czasową poświęconą tym, którzy w czasie drugiej wojny światowej nieśli pomoc Żydom. Ekspozycja ukazywała fakt ratowania Żydów w szerszym kontekście historycznym, tj. specyfiki okupacji niemieckiej na ziemiach polskich, podziału przestrzeni miast na getta i „stronę aryjską”, sankcji grożących za udzielanie pomocy Żydom. Omó-

wiono również motywacje osób niosących ratunek, działalność polskiego podziemia, Rządu RP na uchodźstwie, a także księży. Poprzez biografie Polaków odznaczonych przez Instytut Yad Vashem w Jerozolimie tytułem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata, przekazywano to wszystko co w czasach wojny i Zagłady było świadectwem zarówno wielkości człowieka, jego poświęcenia i ogromnej dobroci, jak i podłości i drzemiącego w nim zła.

Do przygotowania ekspozycji wykorzystano kolekcję przeszło 400 wywiadów z ostatnimi żyjącymi w Polsce Sprawiedliwymi wśród Narodów Świata, którą zebrano w latach 2007–2013 w ramach projektu „Polscy Sprawiedliwi – Przywracanie Pamięci”, realizowanego przez Muzeum Historii Żydów Polskich. Wystawa „*Z narażeniem życia...*” po raz pierwszy została zaprezentowana w 2013 roku w siedzibie UNESCO w Paryżu i od tamtego czasu podróżowała po Europie i świecie.

Wystawa została przygotowana przez Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, w partnerstwie z Ministerstwem Spraw Zagranicznych RP.

– „*Taniec wśród mieczów. Polski personel medyczny na Pawiaku w okresie okupacji niemieckiej 1939–1944*”; Ekspozycja przygotowana została przez Muzeum Więzienia Pawiak – oddział Muzeum Niepodległości w Warszawie.

W okresie okupacji niemieckiej na Pawiaku, wówczas więzieniu śledczym hitlerowskiego Gestapo, funkcjonowały dwa szpitale, na oddziałach męskim i kobiecym – Serbii. Zatrudniony w nich polski personel medyczny, rekrutujący się zarówno spośród więźniów, jak i osób przychodzących z wolności, starał się wszelkimi możliwymi sposobami nieść pomoc osadzonym. Lekarze, pielęgniarki, położne, felczerzy i członkowie kolumn sanitarnych wypełniali podwójną rolę. Z jednej strony wierni przysiędze Hipokratesa starali się nieść pomoc medyczną więźniom, natomiast z drugiej wypełniali zadania żołnierzy podziemia. Dzięki między innymi ofiarności, poświęceniu i od-

wadze osób w charakterystycznych białych fartuchach udało się uratować wiele istnień ludzkich. Usiłując ocalić życie innych, sami jednak ryzykowali najczęściej w przypadku wpadki. Stąd, jak to określiła jedna z lekarek-więźniarek dr Anna Czuperska, służba polskiego personelu medycznego na Pawiaku była „tańcem wśród mieczów”.

W treści wystawy wpleciony został unikalny materiał ikonograficzny, zdjęcia i rysunki z okresu okupacji oraz lat powojennych. Wystawę prezentowano w Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy od 16 marca do 31 maja 2018 roku.

- „*Vergessene Opfer der NS-Euthanasie – Die Ermordung Schlesischer Anstaltspatienten 1940-1945 / Zapomniane ofiary nazistowskiej eutanazji – Mord na pacjentach śląskich zakładów leczniczych w latach 1940–1945*”; Wystawa czasowa przygotowana przez Stiftung Sächsische Gedenkstätten – Gedenkstätte Pirna-Sonnenstein, przy wsparciu Fundacji „Pamięć, odpowiedzialność i przyszłość”.

Tematem ekspozycji jest mord na ponad 2500 pacjentach zakładów psychiatrycznych na Śląsku w latach 1940–1945, którzy padli ofiarą zbrodniczej akcji uśmiercania chorych prowadzonej przez III Rzeszę pod kryptonimem T4. Nazistowska doktryna zakwalifikowała ich jako „niegodnych życia”. Większość została uśmiercona w komorze gazowej w zakładzie Pirna-Sonnenstein. 20 paneli wystawienniczych nakreśla tło ideologiczne ruchu czystości rasy, ukazuje kolejne etapy wdrażania projektu eksterminacji chorych, począwszy od przymusowych sterylizacji od 1934 roku po decyzję uśmiercenia psychicznie chorych. Wystawa porusza również temat eutanazji więźniów niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego Gross-Rosen w ramach tzw. akcji „14 f 13”. Treści prezentowane są w języku polskim i niemieckim.

Ekspozycja była dostępna dla odwiedzających Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy od 17 marca do 4 czerwca 2018.

- „*Niemieckie obozy zagłady w oczach więźniów i jeńców*”; Wystawa, wypożyczona z Muzeum Wojska Polskiego w Białymstoku, prezentowana była od 1 czerwca do 31 lipca. Ekspozycja poświęcona została najczarniejszemu momentowi polskiej historii XX wieku. W latach 1939–1945 Polacy poddani byli planowej eksterminacji na niebywałą skalę. Hitlerowskie Niemcy nastawiły się na biologiczną, materialną i kulturową zagładę narodu polskiego. Do tego celu okupanci wykorzystywali obozy koncentracyjne oraz inne ośrodki zagłady, miejsca przymusowego odosobnienia, takie jak więzienia i areszty, obozy pracy czy obozy jenieckie. 18 plansz wystawienniczych zostało wzbogaconych unikalnymi zdjęciami oraz cennymi relacjami byłych więźniów, które porządkują wiedzę na temat niemieckich obozów.
- „*Powstanie Warszawskie piosenką i wierszem pisane*”; Ekspozycja przygotowana została przez Książnicę Pomorską im. Stanisława Staszica w Szczecinie. Głównym środkiem przekazu treści są unikalne fotografie powstańców – dzieci, młodzieży, żołnierzy, sanitariuszek, łączniczek AK, a także miasta objętego walką, poprzecinanego barykadami, zburzonego. Materiałowi zdjęciowemu towarzyszy powstańcza poezja i teksty piosenek, opisujące wydarzenia tamtych dni i przekazujące ducha, nadzieję, emocje, które towarzyszyły wszystkim zaangażowanym w walkę. Ekspozycję wzbogacają m.in.: wydania codziennego „Biuletynu Informacyjnego” z 31 lipca 1944 r., gazetki Batalionu im. Łukasińskiego „W Walce” z 2, 6 oraz 27 sierpnia 1944 r. oraz fragmenty pamiętnika Józefy Lis-Błońskiej, matki Danuty Lis-Błońskiej – łączniczki i uczestniczki Powstania Warszawskiego. Wystawa była prezentowana w Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy od 1 sierpnia do 10 września 2018 roku.
- „*Wrzesień 39 w niemieckiej propagandzie*”; Ekspozycja wypożyczona z Muzeum Wsi Kieleckiej, oddziału Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie, prezentowana była w Muzeum od 11 września do 4 listopada ub.r. Przygotowana została w oparciu o obszerną kolekcję zdjęć i niemieckich

wydawnictw propagandowych dotyczących najazdu na Polskę w 1939 r., ukazujących początek wojny oczami niemieckich najeźdźców. Do stworzenia ekspozycji wykorzystano znajdujące się w zasobach archiwalnych michniowskiej placówki wydawnictwa albumowe i wspomnieniowe dotyczące walk Wehrmachtu, Luftwaffe oraz ukazujące Adolfa Hitlera jako ukochanego Wodza III Rzeszy, który wspiera swe walczące wojska. Wydawnictwa niemieckie z 1939 i 1940 roku, takie jak „Die Wehrmacht”, „Mit Hitler in Polen”, „Bilddokumente des Feldzugs in Polen”, „Auf den Straßen des Sieges”, „Der große deutsche Feldzug gegen Polen” przedstawiają zwycięski marsz niemieckich oddziałów w kampanii przeciwko Polsce. W tego typu publikacjach propagandowych Polska i Polacy ukazani zostali jako obywatele kraju cywilizacyjnie zacofanego, który nie był w stanie przeciwstawić się militarnej potędze Niemiec. Polska zaś, ze względu na uwarunkowania kulturalne i społeczne, powinna służyć Rzeszy, a jej terytorium miało stać się nową ziemią dla narodu niemieckiego.

- „*II wojna światowa na Kielecczyźnie*”; Wystawa prezentująca najważniejsze wydarzenia i fakty z okresu okupacji niemieckiej, udokumentowane zdjęciami, mapami, fotokopiami artykułów z ówczesnej prasy, ukazuje kolejne dni, miesiące i lata okupacji, poczynając od pierwszych nalotów bombowych 1 września 1939 roku. Przedstawia też dramatyczną codzienność okupacyjną naznaczoną strachem i terrorem. Łapanie, więzienia, deportacje, rozstrzeliwania, bezwzględne egzekwowanie okupacyjnego prawa ustanowionego przez najeźdźcę. Na wystawie omówiono walki mieszkańców Kielecczyzny na wszystkich frontach II wojny światowej, od kampanii wrześniowej do walki w Afryce, Europie Zachodniej, a także w Armii Polskiej powołanej na terenach ZSRR pod dowództwem generała Berlinga. Nawiązano także do zmiany sytuacji geopolitycznej na ziemiach polskich w latach 1944–1945 i tworzenia się nowego ładu społeczno-politycznego po wkroczeniu Armii Czerwonej.

Wystawa została przygotowana przez Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie (oddział Muzeum Wsi Kieleckiej) a do jej realizacji autorzy wykorzystali m.in. zdjęcia z Archiwum Państwowego w Kielcach, Ośrodka Szkolenia dla Potrzeb Sił Pokojowych na Bukówce, Instytutu Pamięci Narodowej delegatury w Kielcach, związków kombatanckich oraz materiały z własnych zbiorów. W Muzeum wystawa jest prezentowana od 5 listopada 2018 do 9 stycznia 2019 r.

2/ Poza siedzibą Muzeum prezentowano:

- „*Filie KL Gross-Rosen*”. Wystawa, otwarta w lipcu 2013 roku, prezentowana jest nadal na terenie Zamku Książ w Wałbrzychu, gdzie w czasie II wojny światowej funkcjonował jeden z podobozów KL Gross-Rosen. Wystawa powstała ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz budżetu Województwa Dolnośląskiego. Została wykonana w ramach zadania pn. „30-lecie Muzeum Gross-Rosen”.
- „*AL Riese – filie KL Gross-Rosen w Górach Sowich*”; kopia wystawy prezentowanej w Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy prezentowana jest w Centrum Kultury i Turystyki w Walimiu.

IV/ Działalność w zakresie obsługi ruchu turystycznego

1. Frekwencja w 2018 r.:

Liczba osób, które odwiedziły Muzeum Gross-Rosen: **48 043**, w tym:

- turyści indywidualni: 37 515 osób,
 - w grupach zorganizowanych młodzieżowych: 8140 osób w 231 grupach,
 - w grupach zorganizowanych dorosłych: 2388 osób w 78 grupach.
- Gościliśmy turystów z 59 krajów świata, w tym najwięcej z: Polski – 43 778 osób, Niemiec – 1567 osób, Holandii – 421 osób.

2. W 2018 r. ekspozycję Muzeum Gross-Rosen prezentowaną w Zamku Książ w Wałbrzychu obejrzało **202 448** osób.

Kopię wystawy pt. „*AL Riese – filie KL Gross-Rosen w Górach Sowich*” prezentowaną w Centrum Kultury i Turystyki w Walimiu – **53 951** osób.

3. Dla turystów indywidualnych i grupowych realizowano projekcje filmu o KL Gross-Rosen, w różnych wersjach językowych; odbyły się 2252 seanse, w których uczestniczyło 13 995 osób.
4. Turystom obcojęzycznym zapewniono obsługę przewodnicką w językach: niemieckim, angielskim, francuskim i czeskim.

V/ Dystrybucja publikacji i nagrań

1. Stałą sprzedaż publikacji wydanych przez Muzeum oraz widokówek, folderów i nagrań filmu edukacyjnego o KL Gross-Rosen prowadzono w punkcie informacyjnym (BORT) w Rogoźnicy.
2. Dystrybucję wydawnictw prowadzono poprzez księgarnię internetową i zamówienia za pomocą poczty e-mail. W okresie sprawozdawczym zrealizowano 262 zlecenia.
3. Materiały informacyjne o Muzeum Gross-Rosen (w czterech wersjach językowych) sukcesywnie rozsyłano do różnych instytucji, w tym między innymi do Zamku Książ w Wałbrzychu, Podziemnego Miasta Osówka w Głuszycy, Centrum Kultury w Walimiu, muzeów i biur informacji turystycznej na Dolnym Śląsku.
4. Sprzedaż wysyłkową wydawnictw i płyt prowadzono dla instytucji i indywidualnych odbiorców krajowych i zagranicznych, m.in. dla: Antykwarium w Rybniku, Centrum Kultury i Turystyki w Walimiu, Fundacji Schindlera w Czechach, Księgarni „Hisco s.c.”, Księgarni „Odkrywca” w Łodzi, Księgarni w Zamku Książ w Wałbrzychu, Księgarni Wacław Brygier Silesiana we Wrocławiu, Podziemnego Miasta Osówka w Głuszycy, Muzeum Ceramiki w Bolesławcu, Stowarzyszenia Gdynian Wyszędzonych.
5. Do sprzedaży internetowej przyjęto publikację Piotra Kruszyńskiego „Wojenne Tajemnice Zamku Książ”.
6. Na stan przyjęto i wykonano kalkulację cenową wznowionego wydania publikacji autorstwa Norberta Widoka pt. „Przeżyć”

oraz kolejny nakład publikacji Abrahama Kajzera pt. „Za drutami śmierci”.

7. Na początku roku przeprowadzono inwentaryzację książek przeznaczonych do sprzedaży.
8. Wykonywano kopie (na płytach DVD) filmu o historii obozu koncentracyjnego Gross-Rosen (w różnych wersjach językowych), celem ich dalszej dystrybucji.
9. Dla celów księgowych sporządzano miesięczne rozliczenia sprzedanych i przekazanych nieodpłatnie publikacji i płyt.
10. W dniach 19–21 kwietnia 2018 prezentowano publikacje Muzeum w czasie IX edycji targów książki regionalnej „Silesiana” – Dolnośląski Salon Wydawniczy. Targi odbyły się w Dolnośląskiej Bibliotece Publicznej im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu. Ich celem było zaprezentowanie szerokiego gronu odbiorców dorobku wydawniczego Dolnego Śląska, zwłaszcza publikacji wydawanych przez małe, nieznanne szerzej wydawnictwa. W czasie targów odbywają się spotkania autorskie, konkursy i wystawy. Obok publikacji własnych, Muzeum zaprezentowało na Targach materiały informacyjne o działalności instytucji. Osoby zainteresowane tematyką II wojny światowej, miały możliwość uczestniczenia w prelekcjach zatytułowanych „Historia jednego obozu – KL Gross-Rosen”, przygotowanych przez pracownika Działu Oświatowego.

VI/ Współpraca z innymi instytucjami

1. Dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego przygotowywano miesięczne zestawienia planowanych przez Muzeum wydarzeń kulturalnych.
2. Z Fundacją w Krzyżowej współpracowano w zakresie przyjazdu do Muzeum niemieckojęzycznych grup turystycznych.
3. Na zaproszenie 10 Wrocławskiego Pułku Dowodzenia, w dniu 9 czerwca zastępca dyrektora Muzeum uczestniczył w obchodach „Święta Pułku”. W czasie uroczystości odbył się apel oraz koncert Orkiestry Reprezentacyjnej Wojsk Lądowych.

4. Zgodnie z prośbą Fundacji w Krzyżowej, 8 września odbyło się spotkanie zastępcy dyrektora Muzeum i kierowniczkę Działu Oświatowego z grupą muzealników z Miejsca Pamięci w Ravensbrück. Goście przeszli z przewodnikiem po terenie byłego obozu i zapoznali się z jego relikami, wystawami stałymi oraz ekspozycjami czasowymi prezentowanymi w Muzeum. W czasie spotkania zastępca dyrektora omówił powojenną historię tego miejsca oraz przedstawił plany i zadania Muzeum. Uczestnikom spotkania zaprezentowano krótkie filmy o pracach konserwatorskich, które wykonano w ostatnich dziesięciu latach oraz przedstawiono projekt upamiętnienia znany pod nazwą „Kamienne Piekło II”. W odpowiedzi na pytania gości kierowniczkę Działu Oświatowego omówiła zagadnienia dotyczące pracy edukacyjnej z młodzieżą oraz pozyskiwania obozowych dokumentów.
5. Na zaproszenie Zamku Książ w Wałbrzychu delegacja Muzeum – zastępca dyrektora i pracownik Działu Oświatowego – uczestniczyła 15 września w uroczystości otwarcia dla zwiedzających trasy podziemnych sztolni, które w czasie drugiej wojny światowej były drażone przez więźniów KL Gross-Rosen.
6. Zastępca dyrektora Muzeum Gross-Rosen uczestniczył w konferencji naukowej „Archeologia w Miejscach Pamięci – prace archeologiczne a nielegalne poszukiwania. Przystępność wobec dziedzictwa archeologicznego oraz martyrologicznego”, która miała miejsce 8.11.2018 w Muzeum Stutthof w Sztutowie.
7. 6 grudnia pracownicy (przewodnicy) Działu Oświatowego uczestniczyli w Rogoźnicy w szkoleniu przeprowadzonym przez Fundację na Rzecz Rozwoju Audiodeskrypcji KATARYNKA. Celem szkolenia było zapoznanie przewodników z zasadami obsługi zwiedzających niesłyszących i niewidzących.

VII/ Konferencje, seminaria, spotkania

1. 7 listopada w siedzibie Muzeum w Rogoźnicy odbyła się sesja oświatowa zatytułowana „W obronie Niepodległej”. W ten sposób Muzeum Gross-Rosen włączyło się w obchody 100. rocznicy

odzyskania przez Polskę niepodległości. Uczestnikami sesji byli nauczyciele i uczniowie ze szkół w Strzegomiu, Jaworze i Jaroszowie. W spotkaniu wzięli udział dyrektor Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Jaroszowie p. Beata Jankiewicz, dyrektor Zespołu Szkół w Strzegomiu p. Robert Wójtowicz, a z ramienia Urzędu Miejskiego w Strzegomiu obecny był zastępca burmistrza p. Wiesław Witkowski. Zgromadzonych przywitał dyrektor Muzeum Gross-Rosen Janusz Barszcz. Podczas sesji wygłoszono dwa referaty: dr hab. Dorota Sula z Działu Naukowo-Badawczego Muzeum przybliżyła zgromadzonym temat: „Uczestnicy walk o niepodległość – powstańcy śląscy i działacze plebiscytowi w obozach koncentracyjnych”. Drugi referat przygotowała pani Joanna Gierzyńska, kierownik Muzeum Więzienia Pawiak w Warszawie, która przedstawiła zagadnienie zatytułowane „Więźniowie Pawiaka w walce o niepodległość Polski”. W drugiej części spotkania młodzież z Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Jaroszowie wykonała program muzyczno-artystyczny o charakterze patriotycznym, w którym wykorzystano utwory o tematyce niepodległościowej.

VIII/ Działalność informacyjna

1. O organizowanych w Muzeum wystawach czasowych i innych ważnych wydarzeniach informowano lokalne media. W tym zakresie stale współpracowano z „Wałbrzyskim Informatorem Kulturalnym”.
2. Redagowano informacje o bieżących wydarzeniach muzealnych, wystawach i uroczystościach, celem zamieszczenia ich na stronie internetowej Muzeum.
3. Na wniosek Wydziału Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi UMWD we Wrocławiu udzielono odpowiedzi dotyczących współpracy Muzeum z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na Dolnym Śląsku w 2018 roku.

4. Osobom zainteresowanym udzielano informacji związanych ze statystyką ruchu turystycznego oraz bieżącą działalnością instytucji.
5. Na wniosek Gminy Strzegom przygotowano informacje o planowanych w Muzeum w przyszłym roku ważnych wydarzeniach i wystawach czasowych, celem zamieszczenia ich w Kalendarium Gminy.

IX/ Inne działania

1. Tłumaczono na język polski korespondencję obcojęzyczną oraz przygotowywano odpowiedzi w tych językach. Wykonano 280 tłumaczeń w języku angielskim i 104 w języku niemieckim.
2. Korespondencyjnie udzielano odpowiedzi w sprawach związanych z obsługą ruchu turystycznego oraz dotyczących wmurowania na terenie byłego obozu koncentracyjnego tablic upamiętniających więźniów zamordowanych w obozie.
3. Wykonano kwerendę archiwalną w celu ustalenia faktów związanych ze śmiercią więźniów KL Gross-Rosen: Konstantego Litwy, Jana Grudy i por. Ludwika Jerzego Tulińskiego. W jej wyniku wydano zgodę na zamontowanie na terenie Muzeum tablic upamiętniających.
4. Wykonano archiwizację dokumentów działu z 2015 roku.
5. Na wniosek Narodowego Instytutu Ochrony Muzealnictwa wypełniono ankietę dotyczącą działań oświatowych i wystawienniczych Muzeum oraz przekazano informacje do przygotowywanej przez Instytut aplikacji internetowej „Mapa Muzeów w Polsce”.
6. W dniu 21.03.2018 odbyło się we Wrocławiu posiedzenie Komitetu Ochrony Walk i Męczeństwa, w którym uczestniczył zastępca dyrektora Muzeum Gross-Rosen.
7. W dniu 14.04.2018 odbyło się w Rogoźnicy posiedzenie Rady Muzeum.

DZIAŁ ZARZĄDZANIA INWESTYCJAMI

I. Realizacja projektu „Opieka nad miejscem pamięci KL Gross-Rosen”

W I kwartale okresu sprawozdawczego Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego ogłosiło wyniki konkursu w ramach programu operacyjnego *Wspieranie samorządowych instytucji kultury – opiekunów miejsc pamięci 2018*. Wniosek pn. „Opieka nad miejscem pamięci KL Gross-Rosen – II etap” został wysoko oceniony, znalazł się na 1 miejscu na liście rankingowej i został przekazany do dofinansowania. W ramach projektu został przeprowadzony II etap prac konserwatorsko-remontowych, podczas których wyremontowano 3 wieże i budynki techniczne w historycznym kamieniołomie. Wykonano również prace konserwatorsko-budowlane na pozostałościach baraku tzw. Kostnicy. W okresie sprawozdawczym została podpisana umowa z MKiDN o dofinansowanie ww. zadania oraz porozumienie z UMWD w sprawie dofinansowanie wkładu własnego.

Drogą przetargu nieograniczonego wyłoniono wykonawcę prac konserwatorsko-remontowych 6 wież i budynków technicznych w historycznym kamieniołomie, prac konserwatorsko-budowlanych przy pozostałościach „Kostnicy”. Prace wykonała Firma Usługowo-Budowlana inż. Marek Ścigalski, ul. Janińska 6, 32-020 Wieliczka.

Projekt został zrealizowany. W IV kwartale sprawozdawczym projekt został rozliczony. Został złożony raport końcowy do MKiDN oraz Sprawozdanie i rozliczenie do UMWD, zgodnie z zapisami umowy i porozumienia.

Montaż finansowy projektu przedstawia się następująco:

- wartość projektu: 279 510,00 zł
- w tym:
- Skarb Państwa (MKiDN): 223 175,28 zł
 - Samorząd Województwa Dolnośląskiego: 53 000,00 zł
 - Środki własne Muzeum: 2902,00 zł

II. Realizacja projektu „Kamienie Pamięci”

W I kwartale okresu sprawozdawczego Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego ogłosiło wyniki konkursu, w ramach programu operacyjnego *Wspieranie samorządowych instytucji kultury – opiekunów miejsc pamięci 2017*. Wniosek „Kamienie Pamięci” uzyskał wysoką liczbę punktów i został skierowany do dofinansowania. Projekt dotyczy przygotowania wydawnictwa pt. „Żydzi polscy w KL Gross-Rosen”, związane jest to z Akcją Reinhardt. Projekt jest dwuletni. W 2018 r. przeprowadzono kwerendę w Ludwigsburgu oraz przetłumaczono 4 pozycje książkowe z języków niemieckiego, angielskiego i portugalskiego.

W okresie sprawozdawczym została podpisana umowa z MKiDN o dofinansowanie ww. zadania oraz porozumienie z UMWD w sprawie dofinansowanie wkładu własnego.

Drogą zapytania ofertowego wyłoniono wykonawcę tłumaczeń pozycji książkowych. Wykonała je Firma BT Diuna Arrakis, ul. Słowicza 33, 02-170 Warszawa.

W IV kwartale sprawozdawczym projekt został rozliczony. Został złożony raport końcowy do MKiDN oraz Sprawozdanie i rozliczenie do UMWD, zgodnie z zapisami umowy i porozumienia. Montaż finansowy w 2018 r. projektu przedstawia się następująco:

- wartość projektu: 52 623,59 zł
- w tym:
- Skarb Państwa (MKiDN): 41 600,00 zł
 - Samorząd Województwa Dolnośląskiego: 5400,00 zł
 - Środki własne Muzeum: 5623,59 zł

DZIAŁ
ADMINISTRACYJNO-GOSPODARCZY
I KADR

I/ Zatrudnienie

Zatrudnienie na 31 grudnia 2018 r., w przeliczeniu na pełne etaty wynosi – 34,5, w tym pracownicy merytoryczni – 20 osób.

II/ Działania w zakresie ochrony przeciwpożarowej, bhp i bezpieczeństwa Muzeum

1. W I kwartale ub. r. przeprowadzono szkolenie okresowe BHP, dla pracowników zatrudnionych na stanowiskach robotniczych, w zakresie regulacji prawnych dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy z uwzględnieniem przepisów związanych z wykonywaną pracą, zagrożenia czynnikami występującymi w pracy oraz zasady i metody likwidacji lub ograniczenia wpływu tych czynników na pracowników. Ponadto omówiono zasady postępowania w razie wypadku w czasie pracy i w sytuacjach zagrożeń (np. pożaru, awarii), w tym zasady udzielania pomocy przedlekarskiej w razie wypadku. Po odbytych szkoleniu i testach egzaminacyjnych, wystawiono imienne certyfikaty oraz zaświadczenia o odbytych szkoleniu.

Analogicznie odbyło się, w formie seminarium, szkolenie dla pracowników zatrudnionych na stanowiskach administracyjno-biurowych i innych.

2. W I i III kwartale ub.r. przeprowadzono kontrolę warunków pracy oraz przestrzegania przepisów i zasad bhp na wszystkich stanowiskach pracy. Nie stwierdzono uchybień w zakresie przestrzegania przez pracowników przepisów i zasad bhp.
3. W I kwartale ub.r. została przeprowadzona roczna kontrola przeglądu stanu ochrony, zabezpieczeń budowlanych, technicznych, systemu sygnalizacji alarmu pożaru, TV obserwacyjnej, gospodarki kluczami oraz w zakresie bezpieczeństwa i ochrony przeciwpożarowej obiektów Muzeum Gross-Rosen w Wałbrzychu i Rogoźnicy.
4. Przeprowadzono również okresową kontrolę przewodów kominiowych w Muzeum w Rogoźnicy, a także coroczną okresową kontrolę obiektu przez Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w Świdnicy.
5. W Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy i Wałbrzychu przeprowadzono zajęcia z użyciem hydrantu oraz gaśnic, w ramach postępowania w razie zagrożenia pożarowego.
6. Podczas okresowych kontroli nie stwierdzono uchybień w zakresie przestrzegania przez pracowników przepisów i zasad bhp. Pracownicy używali odzieży roboczą dostarczoną przez pracodawcę, oświetlenie poszczególnych pomieszczeń pracy było sprawne, szatnia i jadalnia były uporządkowane, dojście do stanowisk pracy oraz przejścia prawidłowe.
Skontrolowano stan apteczki; stwierdzono, że był prawidłowy. Podczas użytkowania maszyn pracownicy stosowali właściwe ochrony indywidualne. Na zewnątrz obiektów utrzymany był porządek. Urządzenia biurowe sprawne i prawidłowo podłączone.

III/ Remonty, konserwacje i utrzymanie porządku

1. W Muzeum w Rogoźnicy:
 - Wykonano prace przygotowawcze do sezonu utrzymania i kultywacji terenów zielonych oraz porządkowe na terenie Muzeum (opryskiwanie środkami chwastobójczymi ścieżek, obrysów baraków itp.).

- W I półroczu ub.r. wykonano, własnym sumptem, remont kapitalny pomieszczenia magazynowego w budynku głównym Muzeum.
 - W kwietniu i maju ub.r. pracownicy Muzeum wyczyścili i konserwowali ogrodzenie poobozowe. Pracownicy Muzeum na bieżąco wykonywali montaż wystaw czasowych, malowali standy, konserwowali sprzęt koszący oraz prowadzili prace remontowe.
 - W pierwszym półroczu 2018 r. na bieżąco wykonywano kultywację terenów zielonych, prace porządkowe i opryskiwanie terenów zielonych na terenie Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy.
 - W sierpniu ub.r. zlecono Firmie TRAW-BUD 1 z Jawora oczyszczenie z traw i krzewów samosiejek terenu Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy, w obrębie części tzw. oświęcimskiej byłego obozu koncentracyjnego Gross-Rosen.
 - We wrześniu 2018 r. Muzeum Gross-Rosen zleciło Przedsiębiorstwu EMBUD wykonanie naprawy sieci kanalizacyjnej w obrębie głównego budynku ekspozycyjnego w Rogoźnicy; wykonane prace zostały odebrane 31.10.2018 r.
 - Firma „Miral” wykonywała przeglądy konserwacyjne systemu sygnalizacji alarmu pożaru i systemu Telewizji Obserwacyjnej.
2. W Muzeum w Wałbrzychu:
- W III kwartale ub.r. wykonano naprawy uszkodzonych po okresie zimowym części dachu.
 - W lipcu 2018 r. zostały wymienione 4 okna w Pracowniach Naukowo-Badawczych Muzeum Gross-Rosen.

IV/ Inne

1. W 2018 r. archiwizowano posiadaną dokumentację, zgodnie z „Instrukcją Kancelaryjną” i „Wykazem akt Muzeum”.
2. Zgodnie z terminarzem, w styczniu ub.r. przekazano odpowiednim instytucjom należną sprawozdawczość z działalności Muzeum za IV kwartał 2018 oraz roczną za 2018 r.

3. Zakupiono na bieżące potrzeby olej lekki grzewczy oraz miał węglowy dla Muzeum w Wałbrzychu i Rogoźnicy.
4. Przygotowano, od strony techniczno-organizacyjnej, uroczystości 79. rocznicy wybuchu II wojny światowej, które miały miejsce na terenie Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy 2 września 2018.



Fot. 1-3. Targi Książki Regionalnej „Silesiana” w Dolnośląskiej Bibliotece Publicznej we Wrocławiu – 19-21.04.2018 r.



Fot. 4-5. Zakończenie prac ekshumacyjnych na terenie byłego KL Gross-Rosen – kwiecień 2018 r.

MUZEUUM GROSS-ROSEN w ROGOŹNICY
zaprasza na
NOC MUZEÓW
19 maja 2018 r.
godz. 19³⁰ – 22³⁰



W programie:

- *"Bohaterowie tamtych lat"* - prelekcja (godz. 19.30)
- Projekcje filmu o historii KL Gross-Rosen (godz. 20.00, 21.00)
- Nocne zwiędzanie z przewodnikiem terenu bylego obozu koncentracyjnego Gross-Rosen oraz kamieniołomu (godz. 20.30, 21.30)
- Wystawy stałe i czasowe m.in. *"Zapomniane ofiary nazistowskiej eutanazji – Mord na pacjentach śląskich zakładów leczniczych w latach 1940-1945"* i *"Taniec wśród mieczów. Polski personel medyczny na Pawiaku w okresie okupacji niemieckiej 1939-1944"*

SERDECZNIE ZAPRASZAMY! WSTĘP WOLNY!



ODDZIAŁ WROCLAWSKI



DOLNY
SLASK



MUSEUM



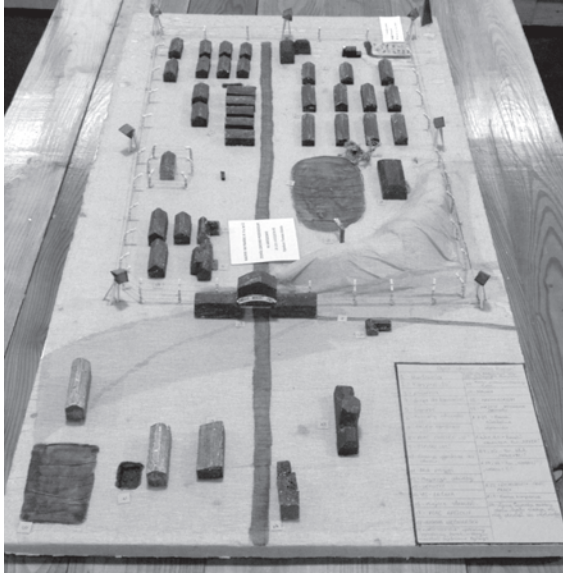
Fot. 6-7. Europejska Noc Muzeów,
Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy – 19.05.2018 r.



Fot. 8-9. Europejska Noc Muzeów,
Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy – 19.05.2018 r.



Fot. 10-11. Finał Konkursu diecezjalnego „KL Gross-Rosen (1941–1945). Ocalić od zapomnienia”, Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy – 25.04.2018 r.



Fot. 12-13. Finał Konkursu diecezjalnego „KL Gross-Rosen (1941–1945). Ocalić od zapomnienia”, Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy – 25.04.2018 r.

Muzeum Gross-Rosen
Urząd Miejski w Strzegomiu
Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej

zapraszają na

**UROCZYŚĆCI
UPAMIĘTNIAJĄCE OFIARY
II WOJNY ŚWIATOWEJ**

ORGANIZOWANE
POD HONOROWYM PATRONATEM

Marszałka
Województwa Dolnośląskiego
Cezarego Przybylskiego

Biskupa Świdnickiego
Jego Ekscelencji ks. bp. prof. Ignacego Deca

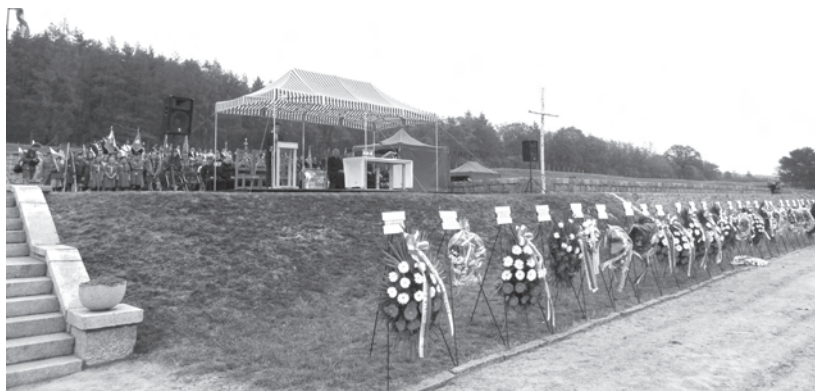
2 września 2018 roku
na terenie Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy

W programie uroczystości:

- Wystąpienia okolicznościowe
- Uroczysta Polowa Msza Święta
- Złożenie wieńców i wiązanek kwiatów
- Zwiedzanie wystaw

ZBIÓRKA UCZESTNIKÓW NA PLACU PRZED MUZEUM O GODZ. 11:45

  **DOLNY
ŚLĄSK**



Fot. 14-15. Uroczystość w rocznicę wybuchu II wojny światowej,
Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy – 2.09.2018 r.



Fot. 16-17. Uroczystość w rocznicę wybuchu II wojny światowej, Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy – 2.09.2018 r.



Fot. 18-19. Zakończenie prac konserwatorsko-remontowych przy historycznych wieżach wyciągowych w kamieniołomie, Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy – wrzesień 2018 r.



Fot. 20-21. Zakończenie prac konserwatorsko-budowlanych przy pozostałościach poobozowej kostnicy, Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy – wrzesień 2018 r.



Fot. 22-23. Sesja edukacyjna dla młodzieży „W obronie Niepodległej”, w 100-lecie odzyskania przez Polskę niepodległości, Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy – 7.11.2018 r.



Fot. 24. Sesja edukacyjna dla młodzieży „W obronie Niepodległej”, w 100-lecie odzyskania przez Polskę niepodległości, Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy – 7.11.2018 r.



Fot. 25. Uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej por. Ludwika Jerzego Tulińskiego, rozstrzelanego w KL Gross-Rosen, Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy – 8.12.2018 r.



Fot. 26-27. Uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej por. Ludwika Jerzego Tułińskiego, rozstrzelanego w KL Gross-Rosen, Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy – 8.12.2018 r.

Rogoźnica,
ul. Ofiar Gross-Rosen 26, woj. dolnośląskie
58-152 Goczałków, tel. 74-85 590 07

Archiwum i Pracownia Naukowo-Badawcze
Adres do korespondencji:

58-304 Walbrzych, ul. Szarych Szeregów 9,
tel. 74-84 215 80; fax. 74-84 215 94
e-mail: muzeum@gross-rosen.eu
www.gross-rosen.eu